

ЭТНОКОРЕОЛОШКИ АСПЕКТИ НА СЕЛО ПЕТРИНО СПОРЕД ЦВЕТА ГЕЛЕВСКА

ETHNOCHOREOLOGICAL ASPECTS OF PETRINO VILLAGE ACCORDING TO CVETA GELEVSKA

Љупка СТЕФАНОВСКА • Ljupka STEFANOVSKA

НУ Центар за култура, Битола; Музичка академија, Универзитет „Гоце Делчев“, Штип,
Северна Македонија

N.I. Center of Culture, Bitola; Music Academy, University “Goce Delčev”, Štip,
North Macedonia

ljupka.stefanovska@yahoo.com

АПСТРАКТ

Во овој труд преку исказите на нашиот соговорник Цвета Гелевска, родена 1932 година, ќе дознаеме повеќе за етнокорелолошките карактеристики на репертоарот во село Петрино, кое припаѓа на етничкиот предел Горна Преспа. Ќе прикажеме јасна слика за прилики, места и простор за игра, како и воопшто за орската традиција во селото, каде посебно место имаат ороводните песни. Ороводните песни, според нашиот соговорник, во минатото се делеле на машки и женски и тоа, ороводни песни кои ги пееле и играле само мажи држејќи се за рамо и женски, кои ги пееле и играле жените држејќи се за раце ниско спуштени долу. Кога станува збор за игроорниот образец, според исказот на нашиот соговорник, заклучуваме дека мажите играле едноставен игроорен образец, од типот на орото Лесното, додека жените имале малку по сложена

ABSTRACT

In this paper, through the statements of our interlocutor Cveta Gelevska, born in 1932, we will learn more about the ethno-coreological characteristics of the repertoire in the village of Petrino, which belongs to the Gorna Prespa ethnic area. We will present a clear picture of occasions, places and space for play, as well as in general about the dance tradition in the village, where dancing songs have a special place. According to our interlocutor, in the past, dancing songs were divided into men's and women's, namely, dancing songs that were sung and played only by men holding each other's shoulders, and women's songs, which were sung and played by women holding hands lowered down. When we speak about the dance pattern, according to the statement of our interlocutor, we conclude that the men played a simple dance pattern, of the Lesnoto (Easy dance) dance type, while the women

форма на игроорни обрасци при изведувањето на ороводните песни. Музичка придружба во минатото биле грнета и тапан, како што кажува нашиот соговорник.

КЛУЧНИ ЗБОРОВИ

етнографски карактеристики; место; простор и прилики за игра; ороводни песни; ора; музичка придружба;

ЕТНОГРАФСКИ КАРАКТЕРИСТИКИ НА СЕЛО ПЕТРИНО

Селото Петрино, припаѓа на етничкиот предел Горна Преспа или Општина Ресен. Соседни села на Петрино се с.Болно од северо-исток, с. Евла од југ, додека од запад се селата Велгошти, Рамне и Скребатно. Етнографски селото припаѓа на етничкиот предел Горна Преспа, која е сместена во Ресенското Поле и северниот дел на езерото, каде во минатото регионален центар бил градот Ресен (Здравев, 1991: 105). Во периодот кога селото Петрино броело приближно 20 куќи со македонско население, чувањето и негувањето на автохтоната традиција било дел од секојдневието на жителите. Според етнокорелолошките карактеристики и игроорниот репертоар, Горна Преспа како и с. Петрино припаѓаат на Западното игроорно подрачје, односно на Брсјачката етнографска целина, која го зафаќа централниот и западниот дел од територијата на државата, во која припаѓаат и етничките предели: Струшки Дримкол, Струшко Поле, Охридско Поле, Малесија, Дебарца, Железник, Кичевија, Порече, Горна Преспа, Битолско – Прилепско Поле, Мариово,

had a slightly more complex dance pattern when performing dance songs. Musical accompaniment in the past was a clarinet and a drum, as our interlocutor statement.

KEY WORDS

Ritual processions; classification; ethnocoreology; ritual props; masked processions; rusalii, godfathers;

ETHNOGRAPHIC CHARACTERISTICS OF PETRINO VILLAGE

The village of Petrino belongs to the Gorna Prespa (Upper Prespa) ethnic area or Resen municipality. Neighboring villages of Petrino are the village of Bolno in the north-east, the village of Evla to the south, while from the west are the villages of Velgoshti, Ramne and Skrebatno. Ethnographically, the village belongs to the Gorna Prespa ethnic area, which is located in the Resen Field and the northern part of the lake, where in the past the regional center was the city of Resen (Zdravev, 1991: 105). In the period when the village of Petrino counted approximately 20 houses with a Macedonian population, keeping and nurturing the indigenous tradition was part of the daily life of the inhabitants. According to the ethno-coreological characteristics and the dancing repertoire, Gorna Prespa as well as the village Petrino belong to the Western dancing area, i.e. to the Bresja ethnographic unit, which occupies the central and western part of the territory of the state, which also includes the ethnic egions: Struga's Drimkol, Struga Field, Ohrid Field, Malesia, Debarca, Zeleznik, Kichevija, Poreče, Gorna Prespa, Bitola – Prilep

Битолски Горни Села. Од аспект на изведбата, кај Брсјацима има голем број остатоци од патријархалниот начин на живот и изразување, посебно истакнат преку традиционалната игра (Јаневски, 2010: 7; 2019: 184 - 185).

ПРИЛИКИ, ПРОСТОР И МЕСТО ЗА ИГРА

Соборските ора во минатот во Македонија, се изведувале на ден недела, како и на поголеми и помали куќни и селски слави и празнувања. Покрај за забава и социјализација, претставувале важен обединувачки фактор на општествената заедница (Јаневски, 2019: 149). Во однос на ората кои се изведувале на големите верски празници во минатото, нивната поставеност, амфитеатралност во просторот и местото за играње, немало некои одредени правила. Но секогаш на збирното место имало определен простор каде луѓето играле, како и простор за гледачите или оние кои присуствувале на соборот но не се фаќале на оро (Николовски, 2021: 25). Од соговорникот Цвета Гелевска, моминско презиме Ристевска, родена 1932 година во село Петрино, добиваме јасна слика за приликите, простор и места за игра во с. Петрино. Цвета Гелевска до свои четиринаесет години живеела во Петрино, потоа се преселила со родителите во с. Царев Двор, а се омажила во с. Отешево. Од периодот додека таа живеела во с. Петрино, место и простор за игра на мажи, жени, стари и млади, за време на празниците и соборите, било

Field, Mariovo, Bitola Gorni Sela. From the aspect of performance, the Brsjaci have a large number of remnants of the patriarchal way of life and expression, especially highlighted through the traditional dances (Јаневски, 2010: 7; 2019: 184 - 185).

OCCASSIONS, SQUARE AND PLACE FOR DANCE

In the past in Macedonia, conventional dances were performed during Sundays, as well as at larger and smaller house celebrations and festives. In addition to entertainment and socialization, they were an important unifying factor of the social community (Јаневски, 2019: 149). Regarding the dances that were performed on the great religious holidays in the past, their arrangement, amphitheatricality in the space and the place for dancing, there were no certain rules. But there was always a certain space at the gathering place where people danced, as well as a space for spectators or those who attended the gathering but did not dance (Николовски, 2021: 25). From the interlocutor Cveta Gelevska, maiden name Ristevska, born in 1932 in the village of Petrino, we get a clear picture of the opportunities, space and places for dance in the village Petrino. Cveta Gelevska lived in Petrino until she was fourteen, then moved with her parents to the village of Carev Dvor, and she got married in the village of Oteshevo. From the period when she lived in the village Petrino, a place and space for men, women, old and young to play, during holidays and councils, was the meeting place called "sretselo"¹ (the square). The

*сретселото*¹. Сретселото претставува место во традицијата, каде народот во повеќето етнички предели ги изведува своите игри за празниците (Николовски, 2021: 34). Покрај просторот за игра на сретсело, од Цвета добиваме податок за луѓето кои не играле на оро, па го сочинувале гледалиштето поставувајќи се по крајот на сретселото. Додека играле мажите, жените ги гледале од страна и обратно, додека жените играле мажите ги гледале. Никогаш не се мешале мажи и жени во исто оро. Како прилики за игра пак, покрај *неделите, свадбите и кршевките*, нашата соговорничка ги наведува верските празни кои се празнувале во с.Петрино: *тогај само мажите по визита шетаа, за Божиќ, Великден, Свети Јоан, Василевде, на Св. Атанас летен ние си го викавме во Петрино*². На тие денови, на визита мажите ги пееле песните: *Се зададе темен облак, Песна за Мале Омбаша, Стари дедо овци пасе, Науме од Нивици, Платно ми белат на езероно*, како и други преспански песни со патриотски и љубовни содржини³.

ОРСКА ТРАДИЦИЈА

Орото како составен дел од живеењето на македонскиот народ, било дел од традицијата и на населението од село Петрино. Соборските ора, запазувајќи го својот забавен карактер, биле наменети за

“sretselo” is a place in tradition, where the people in most ethnic regions perform their dances for the holidays (Николовски, 2021: 34). In addition to the area for dancing - the ‘stretselo’, from Cveta we get information about the people who did not play the dance, so they made up the audience gallery by standing up all along the edges of the ‘stretselo’. While the men played, the women watched them from the side and vice versa, while the women played the men watched them. Men and women never mixed in the same dance. As occasions for dance, in apart from *Sundays, weddings and baptising parties*, our interlocutor mentions the religious holidays that were celebrated in the village of Petrino: *then only the men walked on their celebrations, for Christmas, Easter, Saint John, Vasilevde, on St. Athanas summer celebration in Petrino*². On those days, during the visit, the men sang the songs: *Se zadade temen oblak (A dark cloud is coming), Pesna za Male Ombashi (A song for Male Ombashi), Stari dedo ovci pase (An old man on the pasture with his sheeps), Naume od Nivici (Naume from Nivici), Platno mi belat na ezerono (Canvas whitening on the lake)*, as well as other Prespa’s songs with patriotic and love content³.

DANCING TRADITION

The dance, as an integral part of the life of the Macedonian people, was also part of the tradition of the population of the village of Petrino. Conventional dances, preserving their fun character, were intended for the entire population, that

¹ Гелевска Цвета, моминско Ристевска, родена 1932 год. во с. Петрино, мажена во с. Отешево, сопствени теренски истражувања • Gelevska Cveta, maiden Ristevska, born 1932. in the village Petrino, married in the village of Oteshevo.

² Истото • Same

³ Истото • Same

целото население, односно за секој оној кој бил физички подготвен и животно активен, каде ни старосната граница немала голема улога (Јаневски, 2012: 12-13). Од добиените податоци од Цвета Гелевска, кои се однесуваат за животот на населението во с. Петрино во првата половина на XX век, може слободно да се констатира дека патријархалниот начин на живот, во ова село, претставува главен момент како во секојдневието, така и во орското изразување кај жителите. Мажот бил глава на фамилијата, додека жената ја имала онаа маргинализирана улога во заедницата. На соборите никогаш не играле мажи и жени во исто оро, бидејќи тоа било голем срам: *не смејше да видат женско да игра со мажите Шаренооро⁴, оти ќе јадеа котек. Сестра ми со другарките така за еден Божиќ играше првпат Шаренооро со мажите и од татко ми дома јаде котек. Дури од ко се ослободивне, сетне се играше Шаренооро⁵*. Прв на оро, секогаш бил најдобриот игроорец. Во однос на антропологијата на играчите, како и држење за раце при изведување на ората и ороводните песни, карактеристичен начин на машко држење било *за рамо*, додека жените секогаш се држеле *за рака ниско спуштени долу*. Во Брсјачката етнографска целина каде припаѓа и селото Петрино, населението не го искажувало својот талент за чаламциство при изведба на ората. Напротив, тие ги прикривале формите

is, for everyone who was physically fit and active in life, where the age limit did not play a big role (Јаневски, 2012: 12-13). From the data obtained from Cveta Gelevska, which refer to the life of the population in the village Petrino in the first half of the 20th century, it can be freely stated that the patriarchal way of life, in this village, represents a major moment both in everyday life and in the dance expression of the inhabitants. The man was the head of the family, while the woman had that marginalized role in the community. At the gatherings, men and women never danced in the same dance, because it was a great shame: *they were not allowed to see a woman dancing "Sharenooro"⁴ with the men, because they would be beaten. My sister and her friends played "Sharenooro" with the men for the first time one Christmas and she was beaten by my father at home. Even after we were liberated, Sharenooro⁵ was danced together*. At the head of the dance, was always the best dancer. In terms of the anthropology of the players, as well as holding hands during the performance of the dance and dance songs, a characteristic way for men to hold was by the shoulder, while women always held their hands low down. In the Bresje ethnographic entity, where the village of Petrino also belongs, the population did not express their talent for chanting during the performance of the dance. On the contrary, they disguised the forms and decorations during the dancing. In the past, dances were played at the Petrino

⁴ Шарено оро – во терминологијата во минатото се користело за оро во кое играат мажи и жени заедно. • Shareno oro – in the terminology of the past time it refers to a dance which men and woman are dancing together.

⁵ Гелевска Цвета, сопствени теренски истражувања • Gelevska Cveta, personal terrain explorations

и украсите при изведувањето. Во минатото, на соборите во Петрино се играле ора без музичка придружба. Всушност на соборите се играле ора пропратени само со песна, именувани како ороводни песни. Подоцна како музичка придружба на ората се појавуваат *тапан* и *грнета*. Покрај за песни кои се пееле во с. Петрино, од Цвета Гелевска добиваме и податлив материјал на орски примери од ова село. Според тоа добиваме јасна слика за репертоарот во Петрино, кој е многу сличен со оној од другите села во Горна Преспа: *Тешко за ramo, Радикалско, Ситното, Елено, Пајдушко, Нешето*⁶ (Јаневски, 2013: 55).

ОРОВОДНИ ПЕСНИ

Ороводните песни како синкретичко единство од орото и песната (Јаневска, 2022: 79), претставуваат своевидна форма на општествениот живот на селските заедници, кои се изведувале групно, претставувајќи еден колективен почеток на традиционалните танци (Величковска, 2016: 8). Врз основа на тоа, во некои етнички предели кај Брсјациите, како што забележале некои автори, постои хиерархиска, социјална и возрастна подреденост во орото (Јанковиќ, 1948: 126; Димовски, 1996: 284, Јаневски, 2013: 35). Во тој контекст се надоврзува податокот добиен од Цвета Гелевска, кој се однесува за село Петрино во првата половина на XX век, каде постоела само полоа класификација при изведување на ората и ороводните песни. Односно, тие се делеле на машки и женски.

Машките ороводни песни се изведувале на секој собор во с.

gatherings without musical accompaniment. In fact, dances were accompanied only by song, named as dance songs, that were played at the gatherings. Later, as a musical accompaniment to the dance, a drum and a clarinet appear. In addition to the songs that were sung in the village. Petrino, from Cveta Gelevska, we also receive material that can be used for dance patterns from this village. Accordingly, we get a clear picture of the repertoire in Petrino, which is very similar to that of other villages in Gorna Prespa: *Teshko za ramo, Radikalsko, Sitnoto, Eleno, Pajdushko, Nesheto*⁶ (Јаневски, 2013: 55).

DANCING SONGS

Dancing songs, as a syncretic unity of dance and song (Јаневска, 2022: 79), represent a peculiar form of the social life of rural communities, which were performed in groups, representing a collective beginning of traditional dances (Величковска, 2016: 8). Based on that, in some ethnic areas among the Brsjaci, as observed by some authors, there is a hierarchical, social and age-based subordination in the dance (Јанковиќ, 1948: 126; Димовски, 1996: 284, Јаневски, 2013: 35). In that context, the data obtained by Cveta Gelevska, which refers to the village of Petrino in the first half of the 20th century, where there was only gender classification during the performance of dances and dance songs, is added. Actually they were divided on male and female dances.

Men's dancing songs were performed at every meeting in the village Petrino,

⁶ Истото • Same

Петрино кој се правел во неделите, за празници и на селските слави преку годината. Во Брсјачката етнографска целина, во минатото машките ора и ороводни песни се изведувале со едноставен игроорен образец, кој бил од типот на ороото *Лесното (Тешкото)*, за разлика од нивните соседи Мијаци, кои секогаш изведувале тешки ора (Јанковиќ, 1940: 9; Проле, 2023: 71). Истиот податок го добиваме и за с. Петрино, каде карактеристично држење на мажите при изведување на ороводните песни, било фатени *за рамо*. Односно, ним им било забрането да се држат за рака⁷. Секој собор во Петрино започнувал со машката ороводна песна *Женил се Петре војвода*:

Женил се, Петре војвода леле /2
Поканил, до девет сестри леле /2
Десетта сестра не канил леле /2
Сам Петре ошол по неа леле /2
Ела ми сестро на свадба леле /2
Не можам брату да дојдам леле /2
Машконо дете на раце леле /2
*Друго си носам на срце леле /2*⁸

Друга машка ороводна песна, која потекнува од турскиот период и го опејува тешкиот живот на македонецот под турската окупација, а се пеела и играла на соборите во Петрино, е песната *Турчинот најде слободно време*:

Турчинот најде слободно време
За да ја мачи Македонија.
Вурните горат, железата се топат
На македонците уста затворат.

which was held on Sundays, for holidays and at village celebrations throughout the year. In the Brsjak ethnographic unit, in the past men's dances and dance songs were performed with a simple dance pattern, which was of the Lesnoto (Teshkoto) dance type, in contrast to their neighbors Mijaci, who always performed heavy dances (Јанковиќ, 1940: 9; Проле, 2023: 71). We get the same data for the village Petrino, where a characteristic posture of the men when performing the dancing songs, was holding the shoulder. That is, they were forbidden to hold hands⁷. Every gathering in Petrino began with the men's dance song called "Zhenil se Petre vojvoda" (Captain Petre wedding):

He got married, Petre vojvoda (captain) lele/2
He invited up to nine sisters, lele/2
He did not invite the tenth sister, lele/2
Petre himself went to invite her, lele/2
Come to my wedding sister, lele/2
I can not come my brother, lele/2
Male child in in my arm, lele/2
*I carry another child in my heart, lele/2*⁸

Another male folk song, which originates from the Turkish period and sings about the difficult life of the Macedonians under the Turkish occupation, and was sung and played at the gatherings in Petrino, is the song *The Turk found free time*:

The Turk found spare time
To torment Macedonia
Stoves are bruning, iron is melted
The mounth of Maceonians was sealed

⁷ Истото • Same

⁸ Истото • Same

*Буки се џепат спици се прават
На македонецот под нокти
стават.*⁹

*Timbes were cut spokes are made
Under the nails were put to the
macedonians.*⁹

Машките ороводни песни како дел од секојдневниот живот на луѓето, имале голема улога и во искажувањето на емоциите. Тоа се забележува во следната ороводна песна, испеана од нашата информаторка, во која е опеана душевната болка и тага на момчето при заминување во војска. Песната датира од периодот пред Втората светска војна:

Men's folk songs, as part of people's daily life, played a big role in expressing emotions. This can be seen in the following funeral song, sung by our informant, in which the emotional pain and sadness of the boy when leaving for the army is sung. This song dates from the period before the Second World War:

*Војник ќодам мило, војник ќодам
Војник ќодам мило, пари немам.
Пари немам мило, пари немам
Пари немам мило да си купам.
Да си купам мило, да си купам
Да си купам мило што ми треба.
Ај дај ми го мило, ај дај ми го
Ај дај ми го мило герданчето.
Што го носиш мило, што го носиш,
Што го носиш мило на гушата.
Ма изгоре мило, ма изгоре
Ма изгоре мамо пушта мила.*¹⁰

*I am going to be a soldier darling, soldier I will
be
I am going to be a soldier darling, have no
money
Have no money darling, have no money
Nave no money darling, to buy something
To buy darling things I need
Please give to me darling, please give to me
Please give to me darling you neckles,
That you are wearing darling, that you are
wearing,
That you are wearing darling on your neck
My soul is burning darling it is burnt
My soul is burning mother*¹⁰

Женските ороводни песни кои се изведувале на соборите во село Петрино, во првата половина на XX век, за разлика од машките, биле со различен ритам и по сложена структура на игроорен образец. Во македонските народни ора, посебно значење има жената, нејзината поставеност во орото, улогата, начин на држење на телото, како и изведувањето на ората (Јаневски, 2013: 32). Во минатото не секогаш таа била слободна при изразувањето во

The women's dancing songs that were performed at the gatherings in the village of Petrino, in the first half of the 20th century, unlike the men's, had a different rhythm and a complex structure of an dancing pattern. In Macedonian folk dances, the woman, her position in the dance, her role, posture, as well as the performance of the dance are of special importance (Јаневски, 2013: 32). In the past, she was not always free to express herself in dance. If we compare the Brsjak's in

⁹ Истото • Same

¹⁰ Истото • Same

орото. Ако се направи споредба на Брсјачката во однос на Мијачката жена во орото, Брсјачката има по голема слобода во изведувањето и изразувањето, која се забележува не само по соло елементи при играта, туку и во начинот на држање, *за рака ниско спуштени долу* (Стефановска, 2018: 54-55). Од репертоар на женски ороводни песни кои се играле на соборите во с. Петрино, а ни ги интерпретира Цвета Гелевска, се: *Елено, Пајдушко и Радикалко*¹¹. Сите овие текстови на ороводни песни, со текот на времето избледиле од сеќавањата на народот, но се дел од живата традиција, не само во Горна Преспа, туку и на цела територија на Македонија. За жал тие денес останале да се изведуваат само како ора бел песна, но најчесто пропратени со музичка придружба. Во ороводната песна *Елено*, како што дознаваме по текстот од Цвета Гелевска, опеан е секојдневниот живот на селанецот, во кој тој сеел, копал, жнеел, косел:

*Елено моме Елено
Не гази сено зелено,
Млади го момци косили
Млади го моми збирали.*¹²

Следното оро *Пајдушко*, како што дознаваме од нашата информаторка Цвета Гелевска, во минатото во с. Петрино претставувало ороводна песна, *Стар дедо*, која ја играле само жени, при тоа држејќи се за рака долу¹³. Игроорниот образец е со малку сложена форма, каде преовладуваат преплети и е многу сличен на денешниот начин на изведување на

relation to the Mijak's woman in the dance, the Brsjak woman has greater freedom in performance and expression, which can be seen not only in solo elements during the dance, but also in the way of holding, with hands lowered down (Стефановска, 2018: 54-55). From the repertoire of women's folk songs that were played at the gatherings in the village Petrino, and Cveta Gelevska interprets them for us, the most famous are: *Eleno, Pajdushko and Radicalska*¹¹. All these texts of dancing songs have faded from the memories of the people over time, but they are part of the living tradition, not only in Gorna Prespa, but also in the entire territory of Macedonia. Unfortunately, today they are still performed only as a dance without song, but usually accompanied by musical accompaniment. In the folk song *Eleno*, as we learn from the text by Cveta Gelevska, the everyday life of the peasant is sung, in which he sowed, dug, reaped, mowed:

*Eleno maid Eleno,
Do not tread on green hay,
Young guys mowed it down
Young maids collected it.*¹²

The next *Pajdushko* dance, as we learn from our informant Cveta Gelevska, took place in the past in the village of Petrino presented as a folk song, *Star Dedo*, which was played only by women, while holding hands below¹³. The dancing pattern has a slightly complex shape, where interweaving prevails and is very similar to today's way of performing the dance, with a

¹¹ Истото • Same

¹² Истото • Same

¹³ Истото • Same

орото, со разлика во украсите, кои го карактеризираат стилот на играње во Петрино. За целиот текст на ороводната песна *Стар дедо*, или ороото *Пајдушко*, нашата соговорничка не можеше да се присети во моментот.

Уште една женска ороводна песна која ни ја пее и игра деведесет и две годишната Цвета Гелевска од село Петрино, е *Радикалка* или *Радикалско оро*:

*Радикалско кандило, пало па се разбило,
Радикали свирали, Демократи играли...*¹⁴

Според исказот на соговорникот, но и од самиот текст на песната, го утврдуваме потеклото, од периодот на Голема Србија. Во тој период постоеле две политички партии Радикали и Демократи. Преку текстот се забележува пејоративното подигрување помеѓу партиите во тоа време. Оваа ороводна песна ја изведувале само жени, држејќи се за рака ниско спуштени долу, исто како и во другите случаи. Игоорниот образец е со малку сложена форма, кој како таков се задржал да се изведува до денес на цела територија на Македонија. Текстот на песната што се пеела и играла во минатото во с.Петрино бил многу краток, па со текот на времето се изгубил и заборавил, додека ороото останало да се игра до денес.

ЗАКЛУЧОК

Од горенаведениот податлив материјал забележан од соговорникот Цвета Гелевска, а поткрепен со пишувани податоци од автори, уште еднаш се потврдува непроценливото материјално и нематеријално културно богатство

difference in the decorations that characterize the playing style in Petrino. Our interlocutor could not recall the entire text of the dance song *Star Dedo*, or the *Pajdushko* dance, at the moment.

Another women's dance song sung and played by ninety-two-year-old Cveta Gelevska from the village of Petrino is "Radikalka" or Radical dance

*Radical lamp, fell and broke,
Radicals played, Democrats dances...*¹⁴

According to the statement of the interlocutor, but also from the text of the song itself, we determine the origin, from the period of Greater Serbia. In that period, there were two political parties, Radicals and Democrats. The text shows the pejorative banter between the parties at that time. This dance song was performed only by women, holding hands low down, just like in other cases. The dance model has a slightly complex form, which as such has remained performed until today in the entire territory of Macedonia. The text of the song that was sung and danced in the past in the village of Petrino was very short, so over time it was lost and forgotten, while the dance remained played until today.

CONCLUSION

From the above-mentioned accessible material noted by the interlocutor Cveta Gelevska, and supported by written data from authors, once again confirms the invaluable material and immaterial cultural wealth of our people that runs through the centuries

¹⁴ Истото • Same

на нашиот народ кое се провлекува низ вековите пренесувајќи се од колено на колено. Во сето тоа минато е забележано секое страдање, болка, но и храброст, љубов, трудољубивост, посебно изразени преку орото и песната. Тоа уште еднаш зборува за скриената животна нераскинлива нишка на традицијата, која ги поврзува минатото и сегашноста. Таа се зачувува од заборав само со пренесување, презентирање, документирање и архивирање. Овој труд претставува богат етнокорелолошки материјал, со кој се зачувуваат од заборав традиционалните културни вредности на село Петрино. Селото се наоѓа во етничкиот предел Горна Преспа, но за жал денес е целосно иселено.

and is passed down from generation to generation. In all that past, every suffering, pain, but also courage, love, diligence, especially expressed through dance and song, has been recorded. It once again speaks of the hidden vital unbreakable thread of tradition, which connects the past and the present. It is saved from oblivion only by transmitting, presenting, documenting and archiving. This paper presents a rich ethno-coreological material, which revives the tradition in the village of Petrino, which was once part of the Gorna Prespa ethnic area, and today it has been completely evicted.

ИНФОРМАТОРИ / INFORMERS

Gelevska Cveta, maiden Ristevska, born 1932. in the village Petrino, married in the village of Oteshevo.

БИБЛИОГРАФСКИ РЕФЕРЕНЦИ • REFERENCES

- Јаневски, В. (2013). *Етнокорелолошки карактеристики на македонските народни ора (по избрани примери)*. Скопје, Р.Македонија. Институт за фолклор „Марко Цепенков“.
- Величковска, Родна, (2016). Ороводната пејачка традиција во Кратовскиот регион, *Зборник на трудови VIII, Илинденски денови - НУЦК - Битола*, стр. 8 - 16.
- Димовски, Михаило, (1996). Народните ора и орската традиција, *Етнологија на македонците*, Скопје, стр. 283 - 285.
- Јаневска, Тијана, (2022). Етнокорелолошко карактеристики на ороводните песни од Дурачка Река, *Зборник на трудови XIV, Илинденски денови, НУ Центар за култура - Битола*, Битола, стр. 77 - 91.
- Јаневски, Владимир, (2010). Главни карактеристики на играорните подрачја, *Зборник на трудови II, Илинденски денови, НУ Центар за култура - Битола*, Битола, стр. 3 - 9.
- Јаневски, Владимир, (2012). Подготовка на сценска адаптација, *Зборник на трудови IV, Илинденски денови, НУ Центар за култура, Битола*, стр. 4 - 9.
- Јаневски, Владимир, (2019). *Етнокорелолошка класификација на ората во Македонија*, Здружение на етнокорелолози на Македонија, Скопје.
- Јанковиќ, Љубица, (1940). Народне игре у Кичеву и околини, *Гласник етнографског музеја у Београду, XV, Београд*, стр. 104 - 111.
- Јанковиќ, Љубица; Даница, (1948). *Народне игре*, књига IV, Београд.

Николовски, Христијан, (2021). Хронолошки приказ на места и простор за играње во Македонија, *Зборник на трудови XIII*, Илинденски денови, НУ Центар за култура – Битола, Битола, стр. 25 – 35.

Проле, Силвестер, (2023). Стилски карактеристики на ороводецот во Брсјачката етнографска целина, *Зборник на трудови XV*, Илинденски денови, НУ Центар за култура – Битола, стр. 69 - 73.

Стефановска, Љупка, (2018). Жената во ороото кај Мијаците, Брсјаците и Шопите, *Зборник на трудови X*, Илинденски денови – НУ Центар за култура – Битола, Битола, стр. 54 – 60.

Здравев, Ѓорѓи, (1996). *Македонски народни носии 1*, Матица македонска, Скопје.

<https://mk.wikipedia.org/wiki/%D0%9F%D0%B5%D1%82%D1%80%D0%B8%D0%BD%D0%E>